

## INVESTITSION LOYIHALARNI MOLİYASHTIRISH TIZIMIDA VENCHUR KAPITALI

*Asadbek Tog'aymurodov  
Toshkent Davlat Iqtisodiyot  
Universiteti, Iqtisodiyot  
fakulteti, I-92 guruh talabasi*

**Annotatsiya:** Hozirgi globallashuv jarayonida iqtisodiy tarmoq va sohalarda yuqori raqobatbardoshlik salohiyatini ushlab turish muhim o'rin tutadi. Bunda bizga albatta zamonaviy innovatsiyalardan foydalanish as qotadi. Lekin innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda doimiy muammolarga duch kelinadi. Ushbu muammoning yechimlaridan biri sifatida venchur kapitalini ko'rishimiz mumkin. Ushbu maqolada innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda venchur kapitali va fondlarini o'rni atroflicha o'rganilib, fikr va xulosalar berilgan.

**Kalit so'zlar:** Venchur, Investitsiya, Innovatsiya, Raqamli transformatsiya

### **Kirish**

Investitsion loyihalarni moliyashtirish tizimi iqtisodiy o'sish va innovatsiyalarni rag'batlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tizimda venchur kapitali (venture capital) alohida o'rin tutadi. Venchur kapitali — bu yuqori riskli, lekin yuqori daromad olish imkoniyati mavjud bo'lgan startaplar va innovatsion loyihalarni moliyalashtirishga qaratilgan investitsiya turi. Ushbu tezisda venchur kapitalining mohiyati, uning investitsion loyihalarni moliyashtirishdagi roli, afzalliklari va kamchiliklari, shuningdek, kelajakdagi tendensiyalar ko'rib chiqiladi.

### **Asosiy qism**

Zamonaviy sharoitlarda innovatsion faoliyatni rivojlantirishga kapital oqimini ta'minlashga qodir innovatsiyalarni moliyalashtirishning asosiy manbai venchur investitsiyalari hisoblanadi. Rivojlangan mamlakatlar venchur kapitalidan innovatsiyalarni moliyalashtirish vositasi sifatida foydalanib samarali natijalarga erishgan.

Mamlakatda faol tadbirkorlik va innovatsion faoliyatni rivojlantirish uchun shart-sharoitlarni yanada yaxshilashga to'sqinlik qiluvchi bir qator tizimli muammolar mavjudligi ularning yechimi bo'yicha hukumat tomonidan bir qator qaror va farmonlarining ishlab chiqilishiga olib keldi.

Jumladan, O'zbekiston Respublikasining "Innovatsion faoliyat to'g'risida"gi qonuni (2020 y.), O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 11 sentyabrdagi PF-158-son "O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida", 2022 yil 6 iyuldagi PF-165-son "2022-2026 yillarda O'zbekiston Respublikasining innovatsion

rivojlanish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”, 2018 yil 24 noyabrdagi PF-5583-son “Tadbirkorlik va innovatsiyalar sohasidagi loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi farmonlari, 2018 yil 5 maydagi PQ-3697-son “Faol tadbirkorlik va innovatsion faoliyatni rivojlantirish uchun shart-sharoitlarni yaratish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”, 2018 yil 7 maydagi PQ-3698-son “Iqtisodiyotning soha va tarmoqlariga innovatsiyalarni joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”, 2018 yil 6 avgustdagi PQ-3899-son “Ilmiy va innovatsion faoliyatni integratsiya qilish tizimi samaradorligini oshirishga doir chora-tadbirlar to‘g‘risida”, 2018 yil 14 iyuldagi PQ-3855-son “Ilmiy va ilmiy-texnikaviy faoliyat natijalarini tijoratlashtirish samaradorligini oshirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarorlari, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 3 noyabrdagi 684-sonli “«UZVC» milliy venchur fondi faoliyatini tashkil qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”, 2019 yil 17 maydagi 414-son “Investitsiya va boshqaruv kompaniyalari faoliyati to‘g‘risidagi Nizomni tasdiqlash haqida”, 2021 yil 27 avgustdagi 545-son “Ilmiy va innovatsion faoliyatni boshqarish tizimini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarorlari hamda Innovatsion rivojlanish va novatorlik g‘oyalarini qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi shakllantirilishi mazkur yo‘nalishdagi muhim bosqichlardan biri bo‘ldi.<sup>1</sup>

### **Venchur Kapitalining Mohiyati**

Venchur kapitali — bu investitsiyalarni amalga oshiradigan kompaniyalar yoki shaxslar tomonidan taqdim etiladigan moliyaviy resurslardir. Ular odatda yangi yoki rivojlanayotgan kompaniyalarga, ayniqsa, texnologiya va innovatsiyalar sohasida faoliyat yuritayotganlarga taqdim etiladi. Venchur kapitali investorlar uchun yuqori risk va yuqori daromad potentsialini anglatadi.

### **Venchur kapitalining asosiy xususiyatlari:**

- Risk darajasi: Venchur kapitali yuqori riskli investitsiyalar hisoblanadi, chunki ko‘plab startaplar muvaffaqiyatsizlikka uchraydi.
- Uzoq muddatli investitsiya: Venchur kapitali odatda uzun muddatli investitsiya hisoblanadi, chunki investorlar o‘z sarmoyalaridan foyda olish uchun kompaniyaning o‘shishini kutishlari kerak.
- Boshqaruv ishtiroki: Venchur kapitali investorlar ko‘pincha moliyalashtirilayotgan kompaniyalarning boshqaruv jarayonlariga kirish imkoniyatiga ega bo‘lishadi.

### **Venchur Kapitalining Roliga E’tibor**

<sup>1</sup>[https://www.researchgate.net/publication/385116952\\_O'ZBEKISTONDA\\_INNOVATSION\\_TADBIRKORLIK\\_VA\\_VENCHUR\\_FONDLARINI\\_QO'LLAB-QUVVATLASHNING\\_USTUVOR\\_YO'NALISHLARI](https://www.researchgate.net/publication/385116952_O'ZBEKISTONDA_INNOVATSION_TADBIRKORLIK_VA_VENCHUR_FONDLARINI_QO'LLAB-QUVVATLASHNING_USTUVOR_YO'NALISHLARI)

Venchur kapitali investitsion loyihalarni moliyashtirish tizimida muhim rol o'ynaydi. U quyidagi jihatlar bilan ajralib turadi:

- Innovatsiyalarni rag'batlantirish: Venchur kapitali innovatsion g'oyalarni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan moliyaviy resurslarni taqdim etadi. Bu startaplarning rivojlanishi va yangi texnologiyalarni yaratishga yordam beradi.

- Ish o'rinlarini yaratish: Venchur kapitali orqali moliyalashtirilgan kompaniyalar o'sishi natijasida yangi ish o'rinlari yaratiladi. Bu esa iqtisodiyotning umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

- Bozor raqobatini oshirish: Venchur kapitali yangi kompaniyalar va g'oyalarni qo'llab-quvvatlash orqali bozor raqobatini oshiradi. Bu esa iste'molchilar uchun yanada sifatli mahsulotlar va xizmatlarni taqdim etishga olib keladi.

### **Venchur Kapitalining Afzalliklari**

Venchur kapitalining bir qator afzalliklari mavjud:

- Tez moliyalashtirish: Venchur kapitali odatda tezda moliyalashtirish imkoniyatini taqdim etadi. Bu startaplar uchun juda muhimdir, chunki ular tezda o'sishga erishishlari kerak.

- Tajribali investorlar: Venchur kapitali investorlar ko'pincha tajribali mutaxassislar bo'lib, ular startaplarni rivojlantirishda yordam berishlari mumkin. Bu, o'z navbatida, kompaniyaning muvaffaqiyatini oshiradi.

- Tarmoq imkoniyatlari: Venchur kapitali investorlar keng tarmoqqa ega bo'lishi mumkin, bu esa startaplarga yangi mijozlar, hamkorlar va boshqa investorlar bilan aloqa o'rnatish imkonini beradi.

### **Venchur Kapitalining Kamchiliklari**

- Yuqori talablar: Venchur kapitali investorlar ko'pincha yuqori daromad kutilishini talab qiladi, bu esa startaplar uchun bosim yaratishi mumkin.

- Uzoq muddatli majburiyatlar: Venchur kapitali bilan moliyalashtirilgan kompaniyalar ko'pincha investorlarning strategiyalariga mos kelishi kerak. Bu esa ba'zan kompaniyaning mustaqilligini cheklashi mumkin.

- Risk darajasi: Venchur kapitali yuqori riskli sarmoya hisoblanadi. Ko'plab startaplar muvaffaqiyatsizlikka uchraydi, bu esa investorlarning mablag'larini yo'qotishiga olib kelishi mumkin.

### **Venchur Kapitalining Kelajakdagi Tendensiyalari**

Venchur kapitalining kelajagi bir qator tendensiyalar bilan bog'liq:

- Raqamli transformatsiya: Raqamli texnologiyalar rivojlanishi venchur kapitaliga bo'lgan talabni oshiradi. Startaplar raqamli yechimlarni taklif qilish orqali investorlarni jalb qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.



- Yashil investitsiyalar: Atrof-muhit muammolariga e'tibor berish venchur kapitalida yashil investitsiyalarni qo'llab-quvvatlashga olib kelmoqda. Investorlar ekologik barqarorlikni ta'minlaydigan loyihalarga sarmoya kiritishga qiziqishmoqda.
- Global raqobat: Venchur kapitalining global bozorda raqobati oshadi. Mamlakatlar o'rtasida investitsiya oqimlari kuchayadi, bu esa startaplar uchun yangi imkoniyatlarni yaratadi.

### **Xulosa**

Venchur kapitali investitsion loyihalarni moliyashtirish tizimida muhim rol o'ynaydi. U innovatsiyalarni rag'batlantirish, ish o'rinlarini yaratish va bozor raqobatini oshirishda katta ahamiyatga ega. Biroq, venchur kapitalining yuqori risk darajasi va investorlarning talablariga mos kelish zarurligi kabi kamchiliklari ham mavjud. Kelajakda raqamli transformatsiya va yashil investitsiyalar tendensiyalari venchur kapitalining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi kutilmoqda.

### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Gompers, P., Lerner, J. (2001). "The Venture Capital Cycle." MIT Press.
2. Kaplan, S. N., Strömberg, P. (2003). "Financial Contracting Theory Meets the Real World: An Empirical Analysis of Venture Capital Contracts." The Review of Economic Studies.
3. Hellmann, T., Puri, M. (2002). "Venture Capital and the Professionalization of Start-Up Firms: A Comparison of the United States and Germany." The University of Chicago Press.
4. Cumming, D. J., Johan, S. (2007). "The Economic Impact of Venture Capital: Evidence from the United States." Journal of Business Venturing.
5. European Investment Fund (2020). "Market Overview of European Venture Capital."
6. [https://www.researchgate.net/publication/385116952\\_O'ZBEKISTONDA\\_INNOVATSION\\_TADBIRKORLIK\\_VA\\_VENCHUR\\_FONDLARINI\\_QO'LLAB-QUVVATLASHNING\\_USTUVOR\\_YO'NALISHLARI](https://www.researchgate.net/publication/385116952_O'ZBEKISTONDA_INNOVATSION_TADBIRKORLIK_VA_VENCHUR_FONDLARINI_QO'LLAB-QUVVATLASHNING_USTUVOR_YO'NALISHLARI)